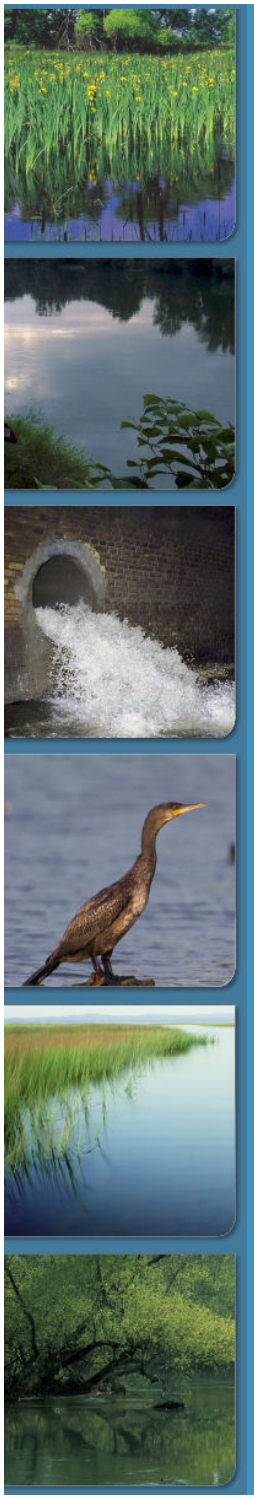

Javaslatok a 1-8. jelű, Ipoly vízgyűjtő alegységet érintő intézkedésekre

Vízfolyások, állóvizek és felszín alatti vizek állapotának javítása

VÁRADI Tamás

(Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság)

"Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítése" (KEOP-2.5.0/A)

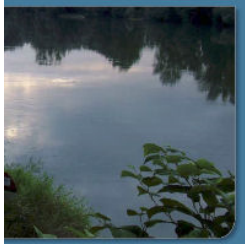

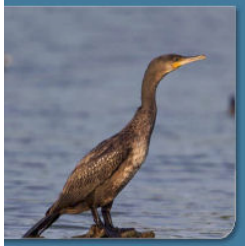

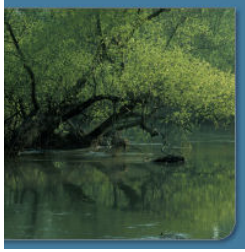

1-8. jelű, Ipoly vízgyűjtő alegység

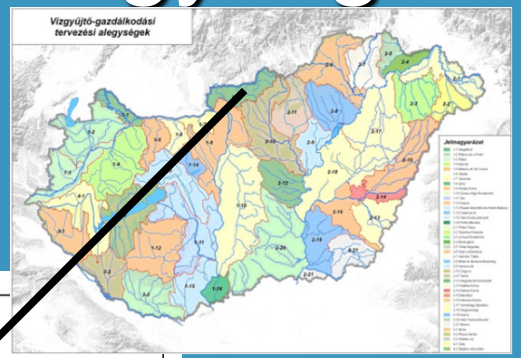

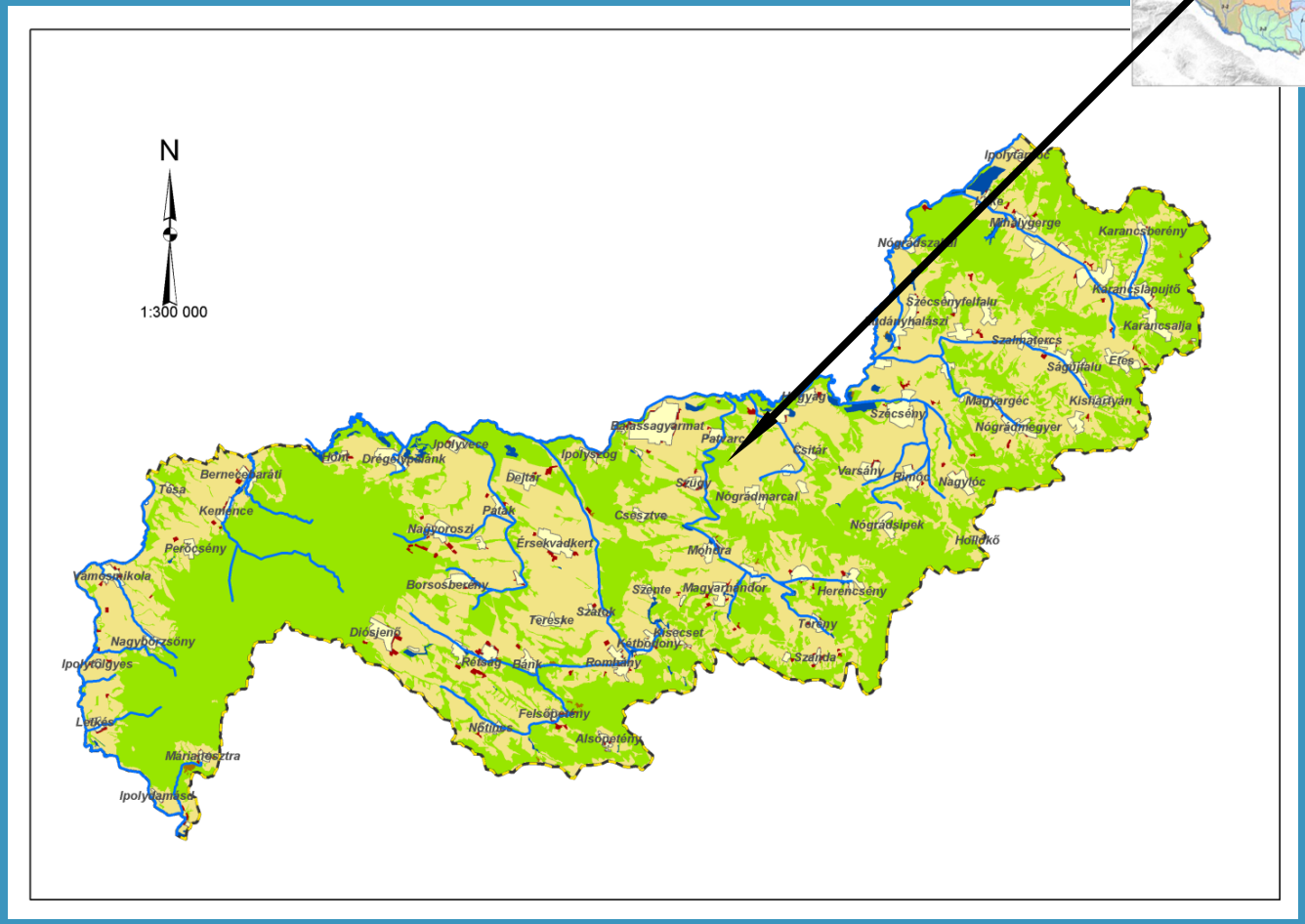

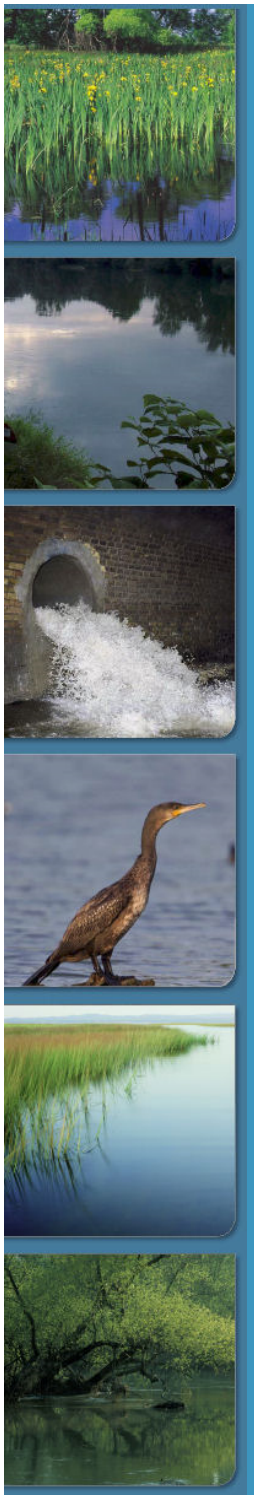

1-8. jelű, Ipoly vízgyűjtő alegység vizei
(jelentősebb felszíni és felszín alatti víztestek)

Főbb vízfolyások:

- Dobroda-patak
- Ménes-patak
- Szentlélek-patak
- Fekete-víz-patak
- Lókos-patak
- Kemence-patak

Állóvizek:

Állóvíznek minősülő víztest nincs az Ipoly vízgyűjtőjére eső területen. Ugyanakkor 47 db kisebb-nagyobb tó található (általában völgyzárógátas víztározók).

Felszín alatti víztestek:

- Börzsöny, Cserhát - Ipoly-vízgyűjtő Sekélyebb hegyvidék
- Börzsöny, Cserhát - Ipoly-vízgyűjtő - Hegyvidéki
- Ipoly-völgy - Sekélyebb porózus
- Naszály, Nógrádi rögök – Karszt
- Nógrádi termálkarszt - Termál karszt
- Visegrád-Veresegyháza termálkarszt -Termál karszt
- Északi-középhegység medencéi - Porózus termál

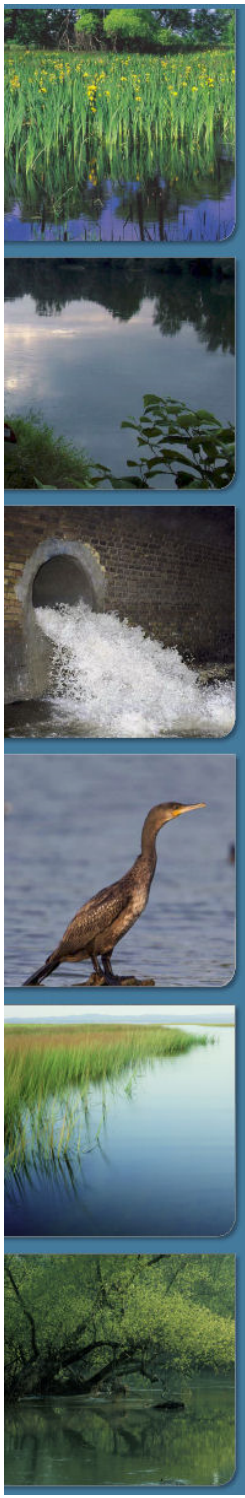

Jelentős vízgazdálkodási problémák

Vízfolyások

1. Vízfolyások és állóvizek szabályozottsága

- Hosszirányú szabályozottság az árvízvédelem miatt (26 db víztestnél, pl. Ipoly-folyó)
- Zonáció hiánya (23 db víztestnél, Csitári-p., Lókos-p., Fekete-víz)
- Rendezett mederforma (17 db víztestnél, Szentlélek-p., Lókos-p.)

2. Tápanyag és szervesanyag terhelés

- Kommunális szennyvíz-bevezetés (9 db víztestnél)
- Kommunális hulladéklerakók terhelése (5 db víztestnél),
- Diffúz mezőgazdasági terhelés (24 db víztestnél, pl. Ménes-p., 240/2000 Korm.r. a tápanyag és
- nitrátérzékeny területekről)
- Diffúz települési terhelés (18 db víztestnél, pl. Csatornázatlan települések - Perőcsény, Vámosmikola, Nagybörzsöny, Bernecebaráti, Kemence és Tésa)

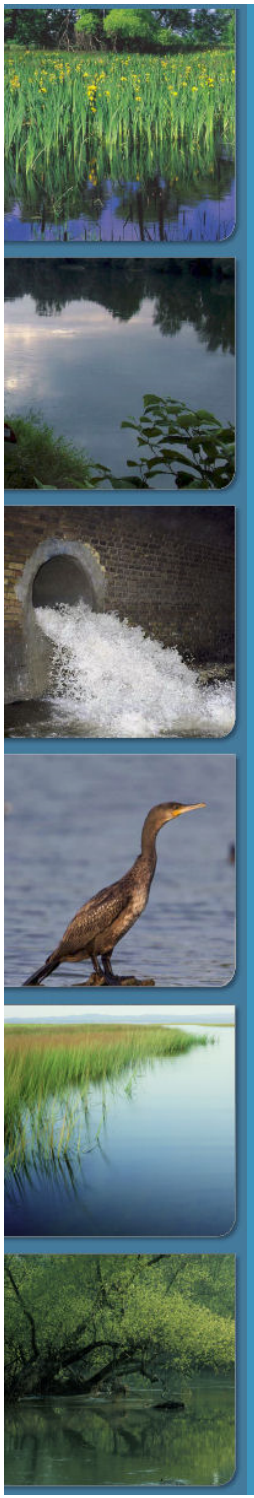

Jelentős vízgazdálkodási problémák

Felszín alatti vizek

1. Mennyiségi problémák

- Mennyiségi probléma 1 víztestet érint a kt.1.4 jelű Visegrád-Veresegyháza termálkarsztot, melyből közvetlen vízkivétel történik (az engedélyezett vízkivételek elérik az összes vízkivétel 30%-át).

2. Nitrát és ammónium szennyezésekkel kapcsolatos problémák

- Diffúz szennyezés mezőgazdasági területről 1 víztestet érint (Ipoly-völgy), Litke, Patvarc, Dejtár Bernecebaráti, Tésa, Vámosmikola
- Diffúz szennyezés településről szintén 1 víztestet érint (Ipoly-völgy)
- Állattartó telepek szennyezése is ugyanezt a víztestet éri

3. Egyéb szennyezések

- Települési folyékony hulladék leürítés földmedrű leürítőbe (Vámosmikolán, Bánk)
- Ipari üzemek (Rétság, Romhány)
- Homok és kavics bányák (Érsekvadkert, Ludányhalászi), agyag bánya (Szécsény, Romhány), valamint andezit bánya (Márianosztra, Karancsberény) üzemel

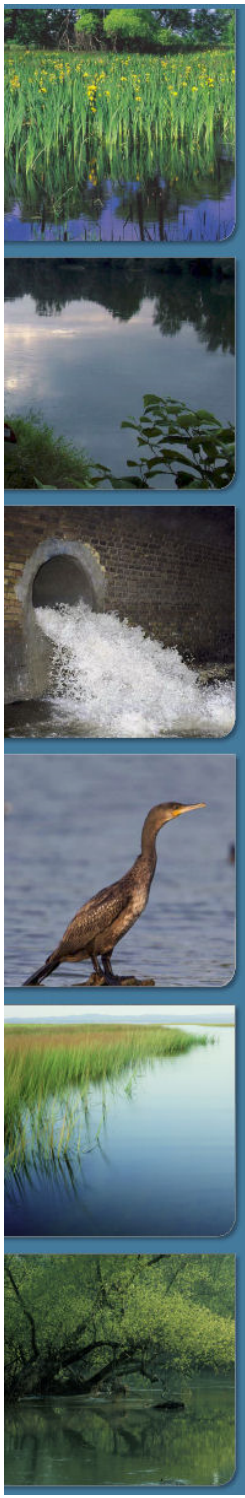

Erősen módosított és mesterséges víztestek

Víztestek	Módosítottság/létrehozás oka
1) erősen módosított	
Ménes-patak felső és Nógrádmegyeri-patak, Lókos-patak, Kétbodonyi-patak, Darázsdói és Lóci-patak, Jenői-patak, Derék-patak	Dombvidéki, árvízvédelmi mederrendezés (völgyzárógátas tározó (Derék-patak)
2) bizonytalan, hogy erősen módosítottá nyilvánítsák-e	
Ipoly, Kemence-patak, Nyerges-patak, Fekete-víz felső	Ár- és belvízvédelmi szabályozottság, mederrendezés, völgyzárógátas tározó (Kemence-patak)

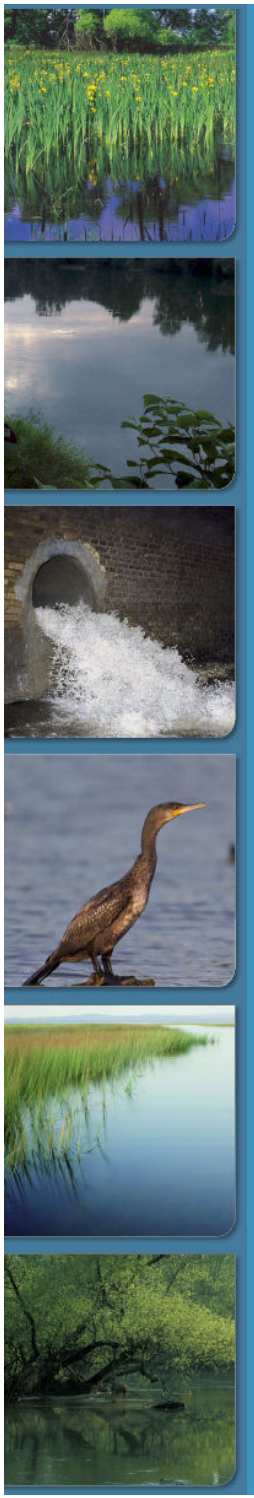

A vizek állapota jelenleg

Vízfolyások - összesen 28 db

Ebből 3 jó, 4 nem jó, 9 adathiány miatt nem dönthető el

Erősen módosított és mesterséges víztestek – Összesen 12 db

Ebből 5 jó, 2 nem jó, 5 adathiány miatt nem dönthető el

Felszín alatti vizek – összesen 7 db

Ebből 6 jó, 1 nem jó (Visegrád-Veresegyháza termálkarszt utánpótlódási területe)

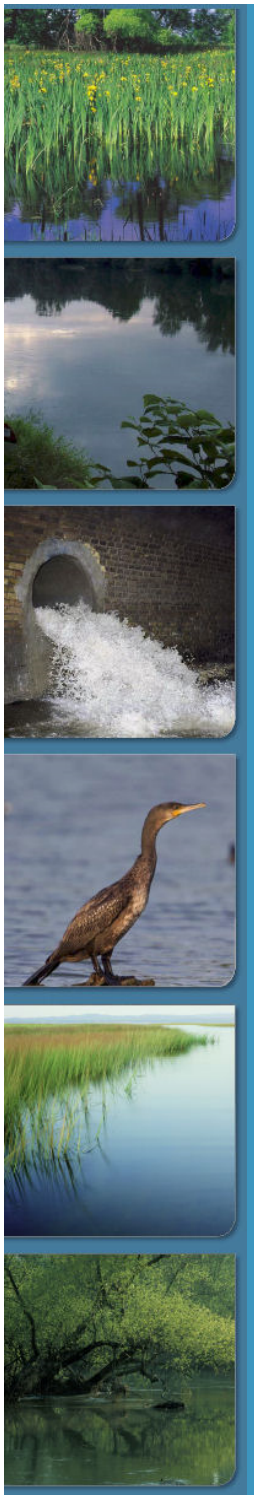

Célkitűzések és mentességek

	Jó állapot/ potenciál elérése			Enyhébb célkitűzés (javaslat) (%)
	2015-ig (%)	2021-ig (%)	2027-ig vagy később (%)	
Vízfolyások és állóvizek:	25 (Damásdi-patak, Dobroda-patak és mellékvizei, Ganádi-patak, Letkés-patak, Ménes-patak, Szentlélek-patak, Komra-patak)	36	11	14
Természetes	30	35		17
Erősen Módosított		40	60	
Felszín alatti vizek:	14 (Visegrád-Veresegyház termálkarszt)			

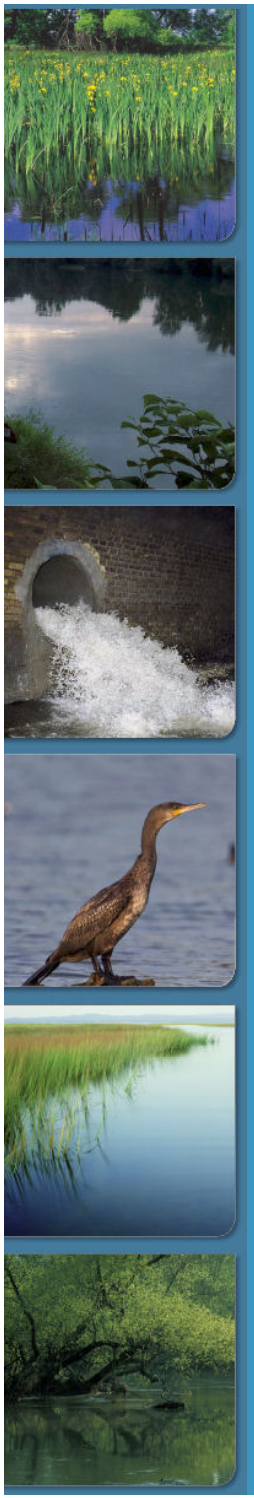

2015 utáni határidők és enyhébb célkitűzések okai

Időbeni mentességek főbb okai:

- *Az **időbeni derogáció*** oka a szükséges ökológiai helyreállási idő hossza, műszaki természetű gyakorlati vagy jogszabályi kényszerek meggátolják az intézkedés korábbi határidőre történő megvalósítását.
- a legfontosabb ok általában gazdasági jellegű: az intézkedés korábbi határidőre történő foganatosítása aránytalanul magas terheket jelent (megfizethetetlen) a gazdaság, a társadalom bizonyos szereplői, a nemzetgazdaság számára.
  - állami, önkormányzati források nem állnak rendelkezésre (beleértve az igénybe vehető támogatásokat is)
  - a költségviselő gazdasági szereplők, ágazat versenyképességét rontja
  - a lakosság teherviselő képességét meghaladja
  - jelentősen rontja a foglalkoztatottságot (pl. munkahelyek megszűnésével jár)

• Enyhébb célkitűzések főbb okai:

- tájidegen fajok elterjedése (Csitári-patak, Fekete-víz);
- az ökológiai helyreállási idő hosszabb, mint az irányelvben megadott határidő (Darázsdói- és Lóci-patak, Derék-patak és mellékvizei, Lókos-patak, Jenői-patak, Nyerges-patak);
- nincs jó műszaki megoldás (Hévíz-patak, Kétbodonyi-patak);
- az intézkedések megvalósítása aránytalanul magas költséggel járna (Derék-patak, Hévíz-patak, Kétbodonyi-patak, Ménes-patak-felső és Nógrádmegyeri-patak, Nyerges-patak, Szakáli-patak);

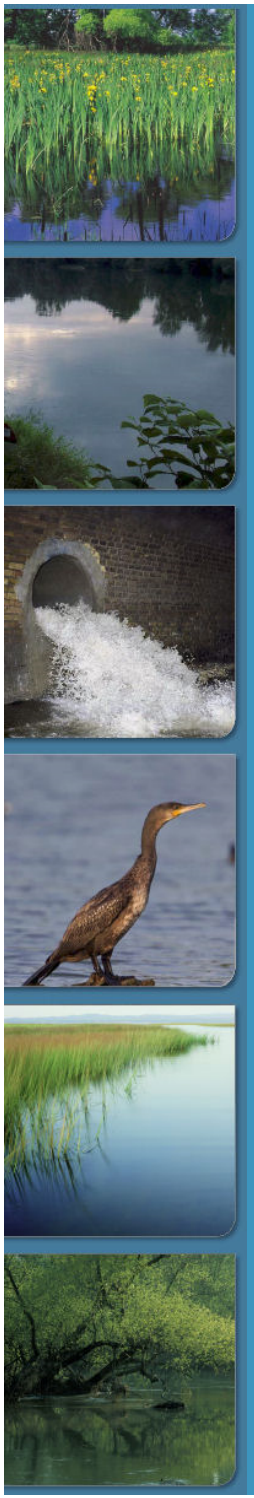

Főbb intézkedések csoportosítása

1. Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése

   Agrár-környezetvédelmi intézkedésekkel csökkenteni kell a diffúz szennyezés kockázatát.

   Csatornázás és szennyvíz- szennyvíziszap elhelyezés megoldása

   A régi, szigeteléssel nem rendelkező hulladéklerakók nagy részének rekultivációja

   Halastavi és a horgászati hasznosítás jó gyakorlata

2. Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása

   Ipari szennyvízkibocsátásokból származó terhelések csökkentése (Rétság, Romhány)

   Utak, vasutak csapadékvíz-elvezetése

3. Vízfolyások és állóvizek szabályozottságának csökkentése

   Belterületi csapadékvíz-elvezetés esetében a ROP pályázatok finanszírozásában megvalósuló

   eseti fejlesztések megvalósulása várható 2015-ig.

   Vízfolyások és állóvizek hidromorfológiai állapotát javító intézkedések

   Árterületek helyreállítása

   A földhasználati viszonyok átalakítása és fenntartásának biztosítása állóvizek és

   vízfolyások mentén

   Mederrehabilitáció dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon

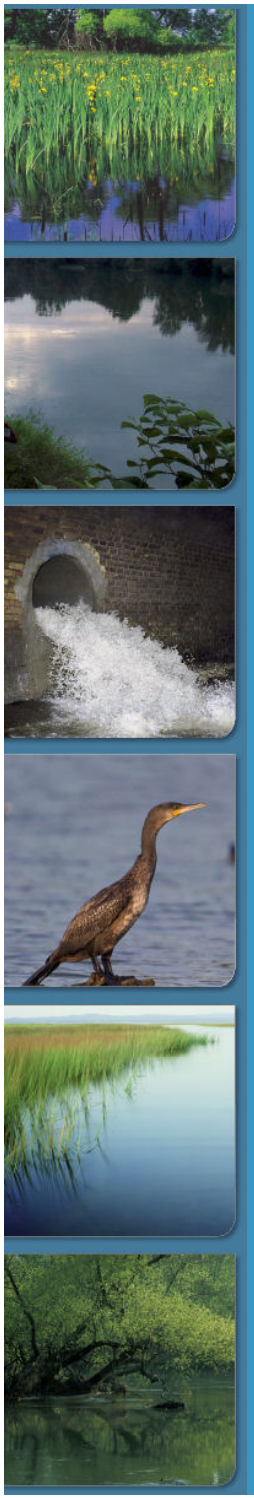

Főbb intézkedések csoportosítása

Települési, ill. üdülőterületi mederszakaszok rehabilitációja

Állóvizek és vízfolyások medrének fenntartása

Nagy folyók szabályozottságának csökkentése, a hullámtéri és a mentett oldali hatások csökkentése a duzzasztott vagy eltereléssel befolyásolt szakaszok erősen módosított jellegének fenntartása

4. Fenntartható vízhasználatok, a vizek mennyiségi állapotának javítása

A fenntartható felszín alatti vízhasználatok megvalósítása alapvetően szabályozás jellegű (termálvíz-visszasajtolás, engedély nélküli vízkivételek visszaszorítása , víztakarékosság elve, felszíni vízfolyásoknál mederben hagyandó vízhozam)

5. Megfelelő ivóvízminőséget biztosító intézkedések

Ivóvízminőség-javító program végrehajtása (2001-2013)

Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása (123/1997 Korm.r.)

6. Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályok megalkotása szükséges

A NATURA 2000 területekre vonatkozóan fenntartási tervek kidolgozása is szükséges a kormányrendelet szerinti tartalommal (ezek megvalósítására az ÚMVP forrást biztosít)

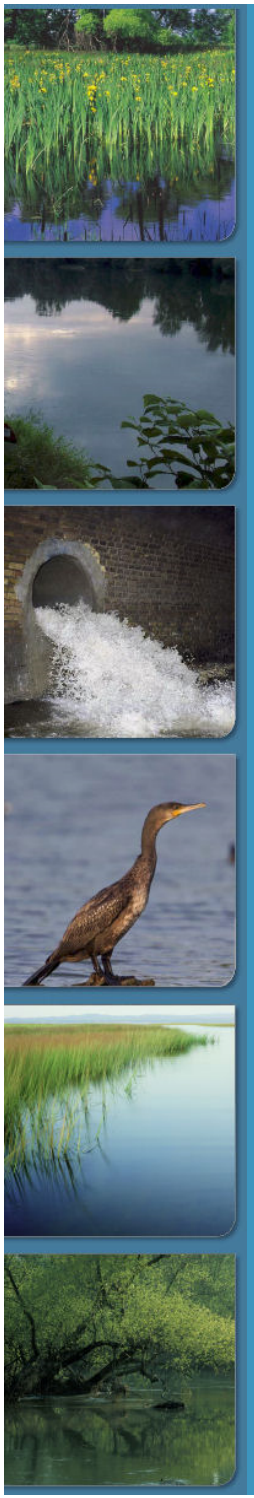

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése

1. Vízfolyások és állóvizek rehabilitációja
   - Szécsény-Nagylóc árvízcsúcs-csökkentő tározó
   - Török patak komplex rendezése, árvízi tározó létesítése
   - Kétbodonyi tározó kotrása
   - Ipoly duzzasztói: Ipolytölgyes, Tésa, Ipolyvece, Dejtár, Ráróspuszta, illetve a szlovák szakaszon további három mederduzzasztó

Megvalósító/költségviselő : vízfolyások kezelője, tulajdonosa

3. Csatornázás és szennyvízelhelyezés (KEOP, ROP pályázatok)
   - Romhány teljes körű szennyvíz tisztításának megoldása
   - Drégelypalánk és Hont községek szennyvízcsatornázásának kiépítése és az összegyűjtött szennyvíz bevezetése a meglévő dejtári szennyvíztisztító telepre
   - Bánk szennyvízcsatornázása és kezelése
   - Tolmács Község szennyvíztisztítása és szennyvíz csatornázása
   - Szennyvízkezelési beruházás Szentén
   - Szécsényi szennyvíztisztító technológiai korszerűsítése

Megvalósító/költségviselő : önkormányzat/lakosság

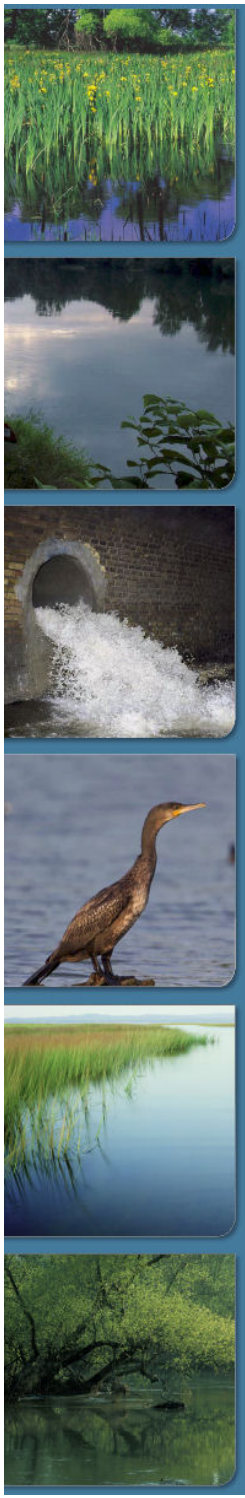

Tápanyag- és szervesanyag terhelések csökkentése

3. Települési eredetű szennyezések csökkentése

Belterületi csapadékvíz elvezetés megoldása

- Karancs-völgyi települések belvíz elvezetése (belterületi csapadékvíz elvezetés) (Karancskeszi, Karancslapujtő, Karancsberény, Karancsalja, Etes)
- Belterületi vízrendezés Dejtáron
- Nógrádmegyer község belterületi vízrendezése
- A Középső Ipoly-völgy és a Litke-Etesi-dombság komplex felszíni vízrendezése

Megvalósító, költségviselő : a jelenlegi jogi szabályozás szerint a feladat az önkormányzaté, de nem kötelező jelleggel, ROP támogatással

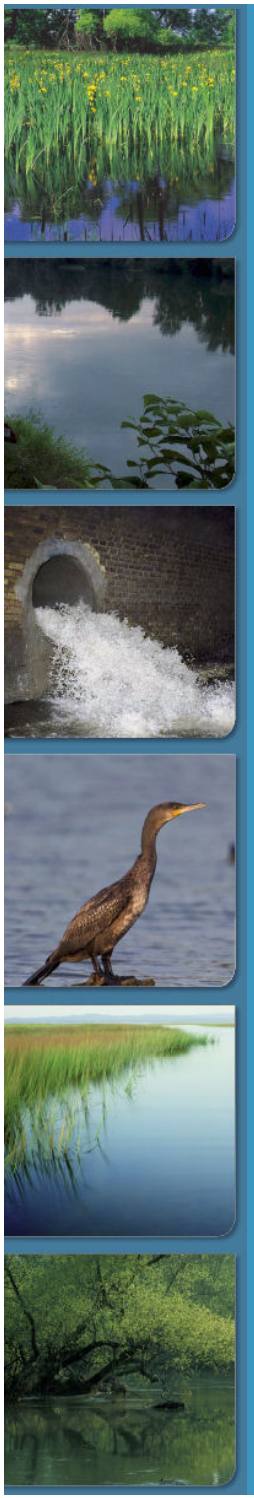

Egyéb szennyezésekkel kapcsolatos problémák megoldása

1. Ipari szennyvízkibocsátásokból származó terhelések csökkentése

Nógrádmarcali hulladéklerakó, Rétsági aluminium üzem, Romhányi kerámiaqgyár

Üzemi kárelhárítási tervek készítése

Szennyezőanyag kibocsátás környezetvédelmi felülvizsgálata

Megvalósító/költségviselő : Tevékenységet végzők

3. Utak, vasutak csapadékvíz-elvezetése

Az intézkedések célja a közlekedési út felületéről a csapadékvízzel lemosódó TPH, PAH és nehézfémek (Pb, Cu, Zn, Cd. Ni, Cr) megfelelő összegyűjtése és kezelése

Megvalósító/költségviselő : Utak/vasutak kezelője

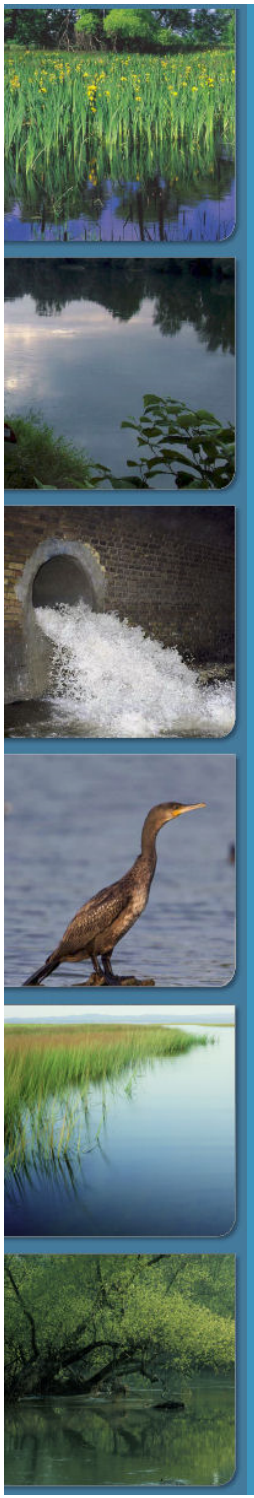

Vízfolyások és állóvizek szabályozottságának csökkentése

1. Kis és közepes vízfolyások rehabilitációja
   - Árterületek helyreállítása
   - A földhasználati viszonyok átalakítása és fenntartásának biztosítása állóvizek és vízfolyások mentén
   - Mederrehabilitáció dombvidéki kis- és közepes vízfolyásokon
   - Települési, ill. üdülőterületi mederszakaszok rehabilitációja
   - Állóvizek és vízfolyások medrének fenntartása
   - Nagy folyók szabályozottságának csökkentése, a hullámtéri és a mentett oldali hatások csökkentése a duzzasztott vagy eltereléssel befolyásolt szakaszok erősen módosított jellegének fenntartása
   - **Konkrét beavatkozások**
     - Szécsény-Nagylóc árvízcsúcs-csökkentő tározó
     - Török patak komplex rendezése, árvízi tározó létesítése
     - Kétbodonyi tározó kotrása

   Megvalósító/költségviselő : Vízfolyások kezelője

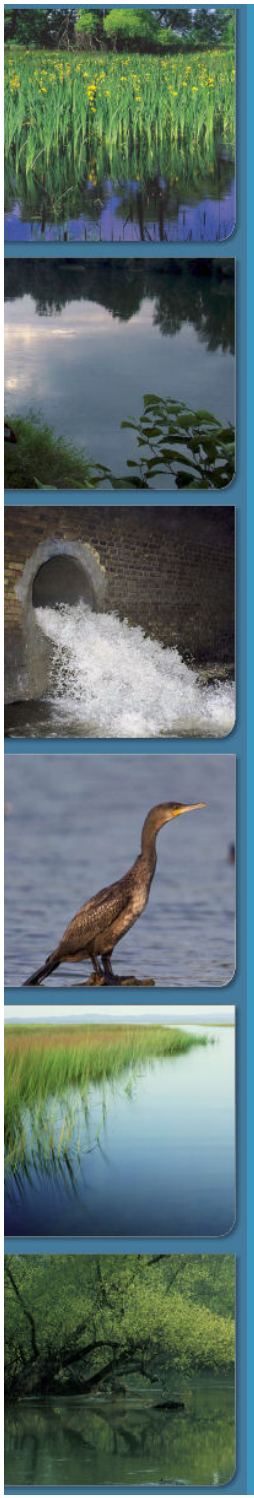

Vízfolyások és állóvizek szabályozottságának csökkentése

2. Állóvizek parti sávjának és medrének rehabilitációja

A földhasználati viszonyok átalakítása és fenntartásának biztosítása állóvizek és vízfolyások mentén

Partmenti védősáv (erdősáv) kialakítása

Megvalósító/költségviselő : Állóvíz kezelője, tulajdonosa (ROP, KEOP)

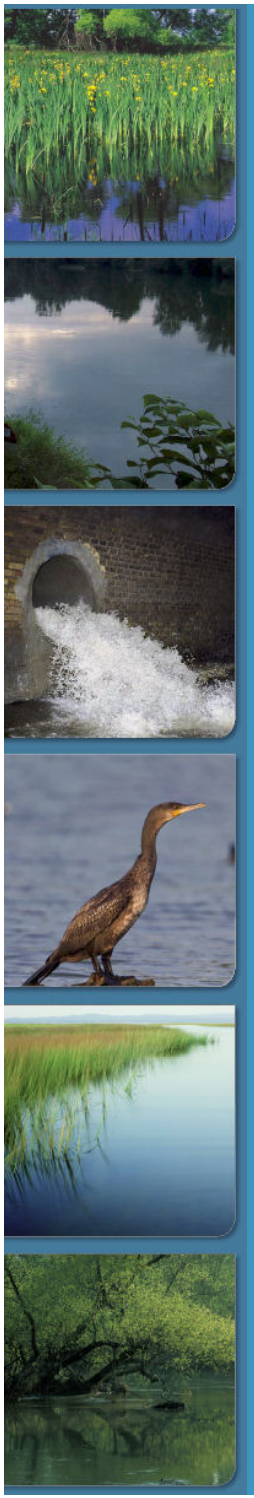

Fenntartható vízhasználatok, a vizek mennyiségi állapotának javítása

1. A felszín alatti vizek fenntartható használata

Ipari és közüzemi, illetve lakossági vízhasználatoknál megfelelő támogatások segítségével

és/vagy pénzügyi ösztökélő eszközök alkalmazásával víztakarékos technológiák bevezetése

Engedély nélküli vízhasználatok visszaszorítása

Megvalósító/költségviselő : Vízhasználók

2. Felszíni vizek fenntartható használata

Mederben hagyandó vízmennyiség biztosítása

Engedély nélküli vízhasználatok visszaszorítása

A természetes élőhelyek fenntartása és visszaállítása (Ipolyszögi Égerláp)

Megvalósító/költségviselő : Vízhasználók

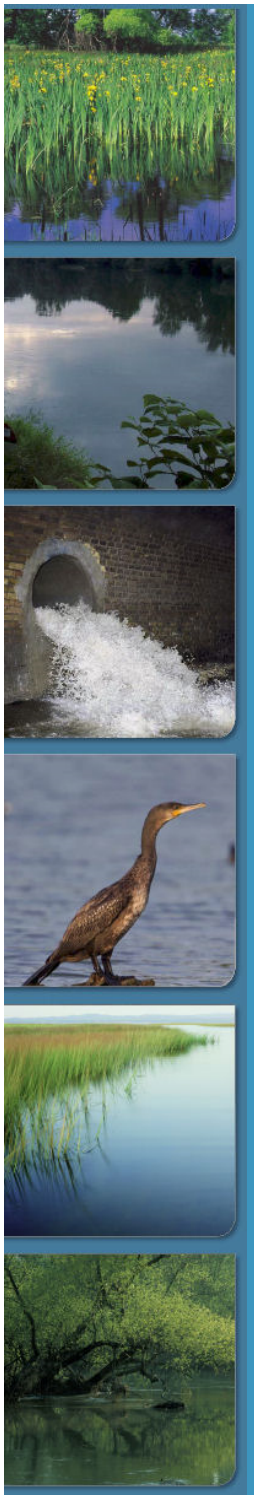

Megfelelő ivóvízminőséget biztosító intézkedések

1. Ivóvízminőség-javító program

A távlati cél az, hogy 2013-ig az egész ország közüzemi vízellátásában felszámoljuk az egészséget befolyásoló valamennyi ivóvízminőségi problémát.

Az alegységen belül az Ivóvízjavító Program további (2013-ig megvalósítandó) feladataival Nógrád megye É-i és ÉK-i része érintett. Nem történt meg Cered-Zabar-Szilapogony vízműveinek kiiktatatása és a mátraszelei kútsorra való csatlakozás kiépítése.

A Nógrád megyei térségben pedig kiépült a Pásztó-Kisbágyon közötti távvezeték, amely kiváltja Jobbágyi, Kisbágyon és Szarvasgede kifogásolt vízművét.

A végrehajtás során a költség-hatékony és a készletek mennyiségi védelmét biztosító megoldások ösztönzése szükséges

Megvalósító/költségviselő : Önkormányzatok állami támogatással

2. Ivóvízbázisok biztonságba helyezése és biztonságban tartása

Diagnosztikai vizsgálat még nem kezdődött el Magyarnándor-Mohora Közös Vízmű, Somoskő-Vár alatti források, Nagybörzsöny-Községi Vízmű

Diagnosztikai vizsgálat megkezdődött, de nem fejeződött be: Dejtár-Patak kútsor, Tésai Vízmű

Diagnosztikai vizsgálat befejeződött : Szécsény-dél és Pösténypusztai Vízmű, Vámosmikola, Somoskő Magyarbányai források, István tároó

Diagnosztikai vizsgálatot követően a védőterület határozattal kijelölésre került: ilyen az alegységen nincs

Balassagyarmati és a Vámosmikolai Vízmű a rossz vízminőség miatt nem üzemel.

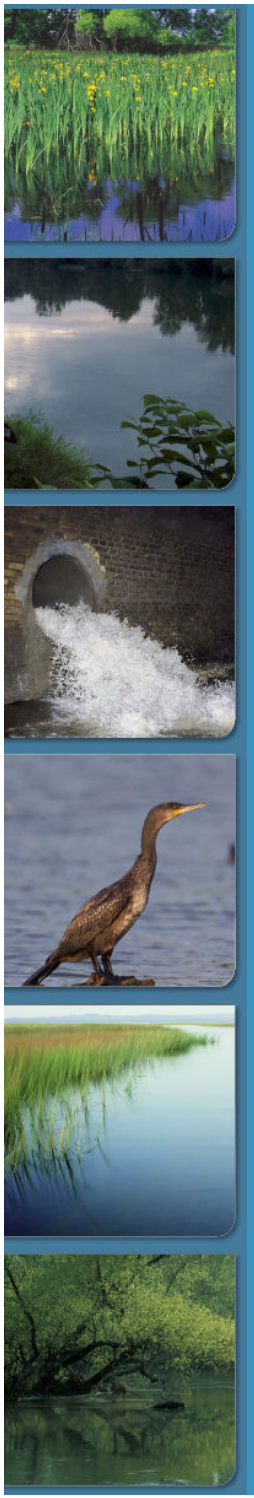

Védett területekre vonatkozó egyedi intézkedések

1. Védett természeti területek speciális védelme

Különleges Madárvédelmi Területek

Különleges Természetmegőrzési Területek (élőhely védelem)

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

NATURA 2000 fenntartási tervek készítése

(Natura 2000 területen bizonyos tevékenységek végzéséhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges, így többek között a gyep feltöréséhez, átalakításához; bizonyos fakivágásokhoz, száznál több fő részvételével zajló sportesemény rendezéséhez, vagy sporttevékenység folytatásához)

RAMSARI egyezmény – (1979)-1979 a nemzetközi jelentőségű vizes területekről, különös tekintettel a vizimadarak élőhelyeire

Ökológiai hálózat – „zöld” folyosók

Fajmegőrzési tervek

Megvalósító/költségviselő : Terület tulajdonosa, kezelője állami támogatással

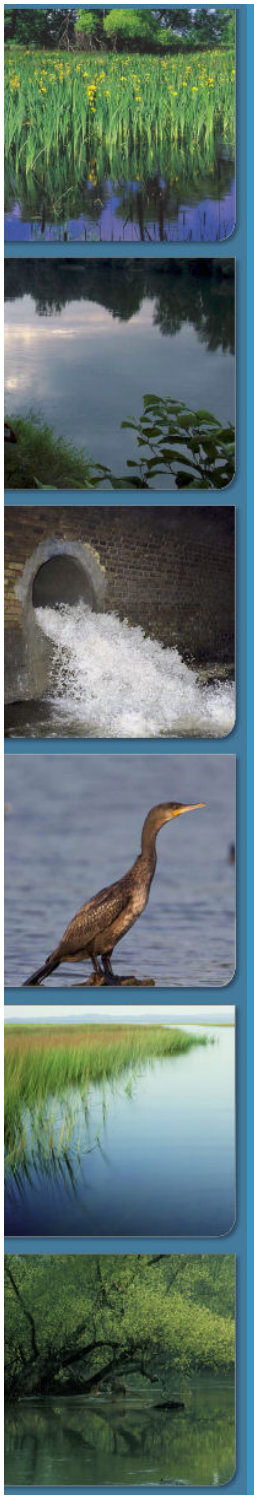

Átfogó, országos intézkedések

- A**környezeti hatásvizsgálati** eljárásban a vízgyűjtő-gazdálkodási terv szempontok érvényesítésének biztosítása
- Hatósági munka fejlesztése.
- A környezet-, természet- és vízügyi jogszabályok összehangolása (átfedések, ellentmondások, hiányosságok felmérése, jogszabályok módosítása, szükséges végrehajtási rendeletek vagy ajánlások kidolgozása)
- A tájékoztatás és nyilvánosság biztosítása
- Monitoring és informatikai rendszerek fejlesztése (KEOP források).
- A költségmegtérülés és a „szennyező fizet” elvének érvényesítése A cél az, hogy a vízzel kapcsolatos árpolitika a készletek hatékony használatára ösztönözzön
- Biztosítani kell az összes érdekelt fél bevonását a vízgyűjtő gazdálkodási tervek elkészítésébe, felülvizsgálatába és korszerűsítésébe, teljesítésébe

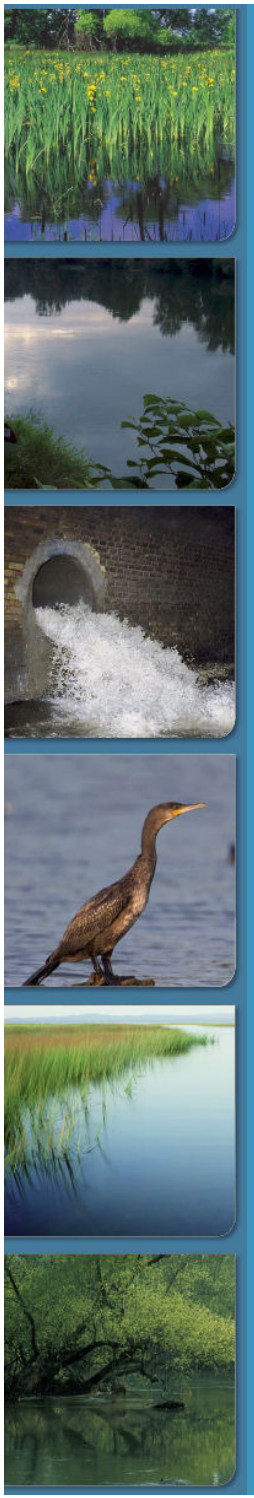

Legfontosabb kérdések a résztvevők felé

1. Egyetért-e a javasolt célokkal, intézkedésekkel, koncepciókkal? Ha nem, mi az, amit módosítana?
2 . A javasolt intézkedések közül melyeket tartja reálisan megvalósíthatónak 2015-ig, és melyeket 2021-ig, illetve 2027-ig?
3. Az Ön szervezete milyen szerepet tud vállalni a tervezett intézkedések megvalósításában, a vizek állapotának javításában?
4. Amennyiben egy tervezett intézkedés az Ön által képviselt szervezet számára ebben a formában nem támogatható, mi ennek az oka, és lát-e olyan kompromisszumot, amely a szervezet részére még elfogadható, miközben a vizek állapota is javítható?